

5 Geallieerde Oorlogsgraven in Hummelo

De graven van de bemanning van Whitley P-4964 op het kerkhof in Hummelo

Ieder jaar op 4 mei 's avonds leggen we kransen en bloemen op de graven van 5 vliegeniers uit het Britse Gemenebest op de Begraafplaats in Hummelo. Al bijna 70 jaar liggen zij begraven in Hummelo, ver van de plaatsen waar ze vandaan kwamen. Het groene bordje met opschrift "Oorlogsgraven van het Gemenebest" ([Commonwealth War Graves](#)) op de poort van het kerkhof geeft aan dat zij hier begraven liggen.

Het groene bordje met opschrift "Oorlogsgraven van het Gemenebest"

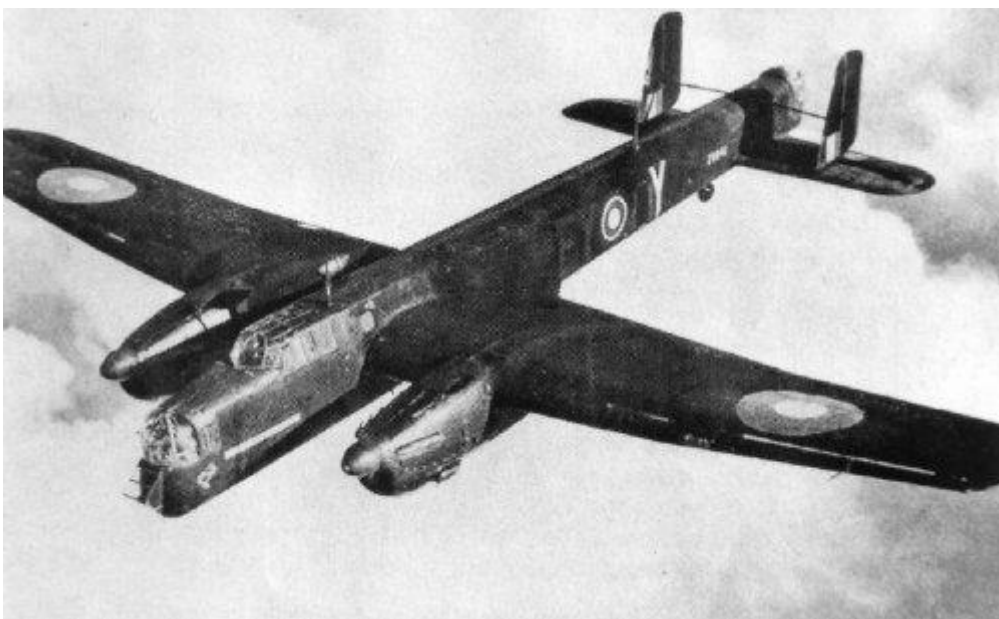
Door Karl Lusink te Drempt

In de nacht van 1 op 2 oktober 1940 werd na een luchtgevecht een Britse Whitley bommenwerper neergeschoten bij boerderij “De Balen”, aan de Hessenweg in Hummelo.

Ruhrchemie in Sterkrade/Holten

De Whitley met het serienummer P-4964 behoorde tot het [78ste Squadron](#) van de [Royal Air Force](#) en was die avond om even over 7 uur opgestegen van de basis [Dishforth in Yorkshire](#) voor een aanval op de fabrieken voor synthetische olie in het Duitse Sterkrade/Holten. De RAF (Royal Air Force) stuurde deze nacht 99 toestellen naar diverse doelen in Duitsland, 3 ervan gingen verloren.

Een WHITLEY bommenwerper van 78 squadron RAF

Om 19.06 uur steeg Whitley Mk V met het serienummer P-4964 op van de basis Dishforth voor een aanval op de oliefabrieken bij Sterkrade. Achter de stuurknuppel zat de 21 jarige 1ste Pilot Neville Halsey Andrew afkomstig uit Nieuw Zeeland. Het was voor hem zijn 18e missie waarvan 9 als gezagvoerder.

Naast hem zat de 27 jarige 2e Pilot Harry Wright Morgan eveneens een Nieuw Zeelander bezig aan zijn 9e missie. Waarnemer op deze vlucht was de 20 jarige Engelsman George Enos Matson. De 19 jarige Engelsman Philipp Hall Richmond bediende de radio terwijl de 19 jarige Arthur Roscoe afkomstig uit Bolton in Lancashire de mitrailleurs in de staartkoepel bediende.

De heenweg verliep zonder noemenswaardige incidenten. Het doel werd vanaf ruim 3 kilometer hoogte (10.000 Feet) gebombardeerd met brandbommen. Op de terugvlucht sloeg echter het noodlot toe! Whitley P-4964 werd gepeild door het pas operationele [Duitse radarstation](#) bij Nunspeet. Deze stond in verbinding met de [zoeklichtcomplexen](#) te Giesbeek en Vorden. Het toestel werd gevangen in de zoeklichtbundels en even later neergeschoten door een Duitse Messerschmitt Me 110 nachtjager afkomstig van de [vliegbasis Deelen](#).

Messerschmitt Me 110

Deze nachtjager werd gevlogen door de 21 jarige Luitenant Hans Georg Mangelsdorf en zijn marconist Unteroffizier Hubert Winter behorende tot de 2e Staffel van Nachtjagdgeschwader 1. Vanaf vliegbasis Deelen bereikten ze snel de “gevangen” Whitley en het pleit was snel beslecht. De boordwapens van de Messerschmitt ratelden en brandend kwam de P-4964 over Doetinchem van West naar Oost. Boven boerderij “De Balen” aan de Hessenweg in Hummelo explodeerde het toestel in de lucht. Alle 5 bemanningsleden kwamen bij de crash om het leven.

Het was de eerste “overwinning” voor Luitenant Mangelsdorf, maar lang heeft hij er niet van kunnen “genieten” in de nacht van 14 op 15 oktober schoot hij nog een Hampden bommenwerper neer in de buurt van Berlijn. Even later crashte hij met zijn marconist Hubert Winter op 12 km westelijk van de vliegbasis Gardelegen. Beide vliegers kwamen hierbij om.

Het staartgedeelte van de Whitley met daarin de staartschutter kwam neer aan de huidige Zelhemseweg naast de woning van Schreurs. Een vleugel kwam neer voor boerderij “De Balen” (fam. Demmink) en de rest van het toestel stortte neer naast en achter de boerderij in de boomgaard. Een landbouwschuur met inventaris ging hierbij in vlammen op, door de gunstige wind bleef de boerderij echter gespaard!

In de boomgaard vond men later ook de verkoolde lichamen van 3 bemanningsleden. De piloot van het toestel werd door de explosie uit het toestel geblazen en dood gevonden in een weiland.

Op vrijdag 4 oktober 1940 om 3 uur in de middag werden de 5 bemanningsleden met Duitse militaire eer begraven op het kerkhof in Hummelo.

In het notulenboek van de Kerkeraad van Hummelo lezen we het volgende verslag: “Op vrijdag 4 October 1940 werd op ons Kerkhof ter aarde besteld het stoffelijk overschot van de 5 Engelse vliegers, die in den nacht van 1 op 2 October, bij een hevig luchtgevecht in de omgeving van ons dorp, zijn neergestort bij de boerderij de “de Balen”. Van twee dezer vliegers kon de identiteit worden vastgesteld. (dit waren Andrew en Roscoe. KL).

Om 3 uur precies kwam een peloton Duitse soldaten, onder aanvoering van een luitenant, aanmarcheren en posteerde zich aan de groeve. De predikant van Hummelo (Ds Goedhart) had de leiding van de teraardebestelling. Hij las verschillende gedeeltes uit het O&N. Testament, en besloot met het bidden van het Onze Vader, waarin een bede voor de nabestaanden van deze mannen, die ver van hun vaderland een rustplaats gevonden hadden, was ingesloten. Aan de groeve was, behalve den heer Burgemeester dezer gemeente (Cordes. KL) alleen nog tegenwoordig de pastoor der RK parochie te Drempt en Dr. Westerbeek van Eerten. Er was veel belangstelling uit deze gemeente.”

Honderden mensen uit Hummelo en omgeving stonden buiten de poort tijdens de begrafenis van de bemanning van Whitley P-4964, deze bestond uit:

* P/O Neville Halsey Andrew uit Ellesmere, Canterbury te New Zealand, piloot, 21 jaar

* P/O Harry Wright Morgan uit Ashburton, Canterbury te New Zealand, 2e Piloot, 27 jaar

* Sgt George Enos Matson uit Ystradgynlais, Glamorgan, waarnemer, 20 jaar

* Sgt Phillip Hall Richmond uit Warner, Alberta, Canada, radiotelegrafist, 19 jaar en

* Sgt Arthur Roscoe uit Bolton, Lancashire, staartschutter, 19 jaar.

P/O Neville Halsey Andrew uit Ellesmere, Canterbury te New Zealand, piloot, 21 jaar

Het staartstuk naast het huis van Schreurs

Een vleugel met motor voor boerderij "de Balen"

Resten van de rechtervleugel in een perceel bieten (Fotocollectie G.W. Velhorst)

Een gruwelijke opname van het staartstuk met het stoffelijk overschot van een van de zeer jonge bemanningsleden (Fotocollectie G.W. Velhorst)

Identificatieplaatjes van A. Roscoe, boordtelegrafist en staartschutter in de gecrashte Whitley
(Fotocollectie G.W. Velhorst)

Bronnen: Archief Karl Lusink/ARGA, Gemeentearchief Hummelo en Keppel, Notulen Kerkeraad Hummelo, National Archives Londen – Operations Record Book 78 squadron, RAF Museum Hendon: Aircraft Movement Card. (A.M. Form 78), Deutsche Dienststelle WAST, Berlijn. Namentliche Verlustmeldung Lt Mangelsdorf.

Met dank aan: G.H. Velhorst, Doetinchem, C. Hettinga, Gaanderen.

Literatuur: The Bomber Command War Diaries - Middlebrook/Everit 1985, Er Op of er Onder – Stork/Nederkoorn 1985 (ongewijzigde herdruk der uitgave van 1946), Wespennest Leeuwarden Deel 1 – Ab A Jansen. 1976 blz. 75, Herinneringen van een medicijnman – Dr. B.J Westerbeek van Eerten.1966, blz. 130-133.